

Yağ Hikâyeleri:

Köstem Zeytinyağı Müzesi

2018 TARİHE SAYGI YEREL KORUMA ÖDÜLLERİ KAPSAMINDA KORUMA DALI'NDA ÖDÜLE LAYIK GÖRÜLEN VE URLA ZEYTİNLER'DE YER ALAN MÜZE YAPISI, ZEYTİNYAĞI ÜRETİM TEKNİKLERİNİN BİRE BİR ÖLÇEKTE SERGİLEMELERİNİN YANI SIRA EĞİTİM VE ATÖLYE MEKÂNLARINI İÇEREN "BİLİM, SANAT, TASARIM MERKEZİ"Nİ BARINDIRIYOR

H. İbrahim Alpaslan, Can Gündüz FOTOĞRAFLAR Ahmet Giliz

Köstem Zeytinyağı Müzesi'nin kurucusu ve aslen tıp doktoru olan Levent Köstem, zeytinyağı müzesine giden yolun pul toplama merakıyla ve zeytinliklerin içinde geçen çocukluğuyla başladığını söylüyor. O tarihlerde Buca'da zeytinciliğin önemli olduğunu hatta zeytinyağı sıkımının yapıldığı atölyelere zeytin taşıdıklarını hatırlıyor.

Yaklaşık yirmi yıl önce Urla'ya taşındığında zeytinle yolları tekrar kesişen Köstem, yavaş yavaş zeytin bahçeleri edinmeye başlıyor, hatta boş tarlaları da alıp binlerce zeytin fidanı dikeyor. Neden zeytin diye sordumuzda da yanıtı, "Zeytin ağacı estetik bir ağaç, heykel gibi. Hem de bir dikeyorsun binlerce yıl yaşıyor, benden sonraki nesiller de yararlınsın istedim" oluyor.

Bir süre sonra zeytin hakkında okumaya, araştırmaya başlıyor ve zeytin kültürü ile tanışıyor. Dünyadaki önemli müzeleri, özellikle zeytinle ilgili müzeleri geziyor ve 2000'lerin başında, sosyal sorumluluk motivasyonu ile Urla'da bir zeytin müzesi kurma kararı alıyor.

Müze için yer arayışına girdiğinde, Çeşme yolunun kenarında, Zeytinler'de, içinde şu an müzeye dönüştürülmüş olan prefabrike yapının da bulunduğu araziye buluyor. Böylece, bir mobilya fabrikası için inşa edilen yapı ve çevresini zeytin müzesi olarak dönüştürme süreci başlıyor. Gerekli izinleri almak için geçen uzun hazırlık döneminde bir yandan da nasıl bir müze olması gerektiğine dair fikirlerini olgunlaştırıyor. Bu süreçte sergileme konusunda özellikle uzun süre Urla

Klazomenai kazılarını yürüten Prof. Dr. Güven Bakır ve Ali Ertan İplikçi ile görüş alış-verişlerinde bulduklarını belirtiyor. Ayrıca bu süreçte tüm Ege'yi dolaşarak müzede sergilenmek üzere malzemeler toplanıyor. Yapının fabrika binasından sergileme ve üretim yapısına dönüşümünün proje müellifi ise Mimar Selina Kazazoğlu.

Müzedede esas amaç, tarihten günümüze tüm zeytinyağı tekniklerinin bire bir ölçekte sergilenmesi. Levent Bey'in vurguladığı bir nokta da sadece Anadolu'ya has tekniklerin ve malzemelerin sergilenmesi. Yurtdışından alınmış veya getirilmiş bir malzeme katmak istememiş koleksiyonuna. Sergi salonunda zeytinin fabrikaya getirilmesinden depolanmasına, işlenmesinden son ürünün taşınmasına kadar, insan ve hayvan gücünden buhar ve elektrik gücüne doğru bir süreç sergileniyor. Özgün mekanizmaların yanı sıra aslına uygun olarak yeniden üretilmiş mekanizmalar da sergide yer alıyor. Sergideki bir başka önemli parça da yaklaşık 3 metre çapındaki anıtsal zeytin kökü.

Müzenin, ilerleyen süreçte zeytinyağı dışında sabun, temizlik ve hijyen temalı sergi bölümleriyle genişleyeceğini de ekliyor Levent Bey. Restoran ve satış birimi de yakında hizmete girecek.

Müzenin büyük bir kısmı da eğitime ayrılmış. Neredeyse sergi mekanı kadar bir alanda zeytinyağının son teknoloji ile çıkarılmasının izlenebileceği, tadımların yapılacağı bir alan ve içinde kütüphanenin, toplantı odalarının bulunduğu atölye mekanlarından oluşan "Bilim, Sanat, Tasarım

Merkezi" müzenin önemli bir bölümü. Levent Bey, özellikle çocukların ve gençlerin müzeyi sadece gezmelerinin yeterli olmadığını, burada bir şeyler üretmelerinin, tartışmalarının, zaman geçirmelerinin çok önemli olduğunu vurguluyor. Bu bağlamda ilkokuldan üniversiteye tüm kurumlarla da işbirliği yapmaya hazır olduklarını ekliyor.

Ayrıca Bucalı olan ve çocukluğundaki Buca'nın dokusunun bozulma sürecine üzüntü içinde şahit olan Köstem, müzenin sergi salonunun girişine çocukluğunun Buca'sının bellek mekânlarından bir kısmını yeniden inşa ederek bu bozulmaya da dikkat çekmeyi hedefliyor.

Köstem Zeytinyağı Müzesi'nin, 2018 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Tarihe Saygı Yerel Koruma Ödülleri kapsamında, Koruma Dalı'nda ödüle değer görüldüğünü de belirtelim. □

H. İbrahim Alpaslan, Dr. Öğretim Üyesi, DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

Can Gündüz, Dr. Öğretim Görevlisi, İYTE Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

“SERGİ SALONUNDA ZEYTİNİN FABRİKAYA GETİRİLMESİNDEN DEPOLANMASINA, İŞLENMESİNDEN SON ÜRÜNÜNÜN TAŞINMASINA KADAR İNSAN VE HAYVAN GÜCÜNDEN BUHAR VE ELEKTRİK GÜCÜNE DOĞRU BİR SÜREÇ SERGİLENİYOR”

